

STANISŁAW ZAJĄC

Analiza eksportu i importu drewna oraz produktów drewnopochodnych w Polsce w latach 1987–1996

An Analysis of Export and Import of Wood and Wood-based Products
in Poland in 1987–1996

Wstęp

Analiza retrospektywna poziomu eksportu i importu surowca drzewnego oraz produktów drewnopochodnych dostarcza informacji niezbędnych do prognozowania rozwoju ich rynku oraz podejmowania racjonalnych decyzji w zakresie marketingu leśnego i gospodarki drewnem. Pozwala ponadto wnioskować o wpływie obrotu tymi towarami na bilans handlu zagranicznego Polski.

Celem opracowania jest ocena zmian strukturalnych eksportu i importu drewna oraz produktów drewnopochodnych w Polsce w latach 1987-1996. W okresie tym nastąpiła zasadnicza zmiana systemu gospodarczego w naszym kraju, przejawiająca się zmianami strukturalnymi sektora leśnego i przemysłów przerobu drewna. Badania obejmują więc trzy przedziały czasowe, różniące się pod względem przyjętych w gospodarce rozwiązań systemowych (modelu gospodarczego): 1) końcowy etap funkcjonowania gospodarki centralnie planowanej (1987-1989), 2) okres głębokiej transformacji gospodarczej (1990-1991) i 3) okres stopniowej stabilizacji gospodarki wraz z pogłębianiem rozwoju mechanizmów rynkowych (1992-1996).

Metodyka

Najważniejszą rolę w obrocie zagranicznym drewnem oraz produktami drewnopochodnymi Polski odgrywa surowiec drzewny, tarcica, celuloza, papier, meble oraz płyty drewnopochodne. Dlatego też zasadniczym przedmiotem badań przedstawionych w tej pracy była analiza poziomu oraz struktury eksportu i importu wymienionych grup towarowych w ostatnim dziesięcioleciu, tj. w latach 1987-1996. Analizie poddano najważniejsze sorty-

menty drzewne oraz wyroby drewnopochodne. W grupie towarowej surowca drzewnego wyodrębniono zatem drewno iglaste; w tym tartaczne, cenne (łuszczarskie i okleinowe), kopalniak i papierówkę oraz liściaste; w tym tartaczne, cenne (łuszczarskie i okleinowe), papierówkę oraz opał. W analizie struktury eksportu i importu produktów drewnopochodnych uwzględniono natomiast pięć podstawowych grup wyrobów: celulozę, papier, meble, tarcicę oraz płyty drewnopochodne.

Informacje dotyczące wielkości eksportu surowca drzewnego przez Lasy Państwowe zebrano w Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych. W badanym okresie surowiec drzewny eksportowany był również przez PHZ PAGED, a w ostatnich latach także przez wiele innych firm prywatnych. Trudności w uzyskaniu wiarygodnych danych odnośnie wielkości i struktury sortymentów drzewnych eksportowanych przez te firmy sprawiły, że analizę eksportu ograniczono do części realizowanej bezpośrednio przez Lasy Państwowe. Podstawowym źródłem danych były analizy działalności Lasów Państwowych za lata 1987-1990, informacje L-10 o obrocie produktami leśnymi za lata 1991 i 1992 oraz sprawozdania finansowo-gospodarcze za lata 1992 i 1993. Dzięki wprowadzeniu od 1994 r. w Lasach Państwowych systemu informatycznego (SILP) uzyskano dane miesięczne dotyczące parametrów techniczno-gospodarczych Państwowego Gospodarstwa Leśnego Lasy Państwowe, które posłużyły do określenia wielkości eksportu surowca drzewnego w latach 1994-1996.

Szczegółowe informacje na temat importu surowca drzewnego do Polski w okresie 1994-1996 uzyskano w Centrum Informatyki Handlu Zagranicznego w Warszawie. Dane te pochodzą z formularzy zgłoszeń celnych (tzw. Jednolitych Dokumentów Administracyjnych, inaczej – dokumentów SAD), sporządzanych na granicy państwa zgodnie z Zarządzeniem Prezesa Głównego Urzędu Cei z 1997. Z formalnego punktu widzenia są to najbardziej wiarygodne dane. W praktyce natomiast zdarzają się błędy w klasyfikowaniu importowanych towarów do odpowiednich grup, określaniu ich ilości i wartości itp. Jest to jednak, jak należy sądzić, zjawisko marginalne, nie mające większego wpływu na dokładność informacji o obrocie w handlu zagranicznym surowcem drzewnym i produktami drewnopochodnymi.

Informacje źródłowe o wartości eksportu i importu wyrobów drewnopochodnych w latach 1987-1993 uzyskano z Roczników Statystycznych Handlu Zagranicznego GUS, podających te wartości według nomenklatury PCN (Polska Scalona Nomenklatura Towarowa Handlu Zagranicznego) oraz SITC (Międzynarodowa Standardowa Klasyfikacja Handlu). Każda z wymienionych nomenklatur przedstawia informacje odnośnie wielkości wymiany towarowej z zagranicą według odmiennej od przyjętej w praktyce klasyfikacji towarów i sposobów ich grupowania. Dlatego dane dotyczące celulozy, papieru i mebli przyjęto według klasyfikacji PCN, natomiast tarcicy i płyt drewnopochodnych - według SITC. Klasyfikacje te obejmują bowiem w poszczególnych grupach towarowych ściśle określone, następujące wyroby:

- celulozę – masę celulozową i makulaturę;
- papier – papier, tekturę oraz papier i tekturę cięte według rozmiaru i kształtu;
- meble – meble i ich części;
- tarcicę – drewno piłowane wzdłużnie, skrawane, łuszczone grubości powyżej 6 mm;

— płyty – płyty wiórowe, płyty pilśniowe oraz sklejkę i płyty fornirowane.

Wielkość eksportu i importu surowca drzewnego oraz produktów drewnopochodnych podawana jest w dokumentach źródłowych Dyrekcji Generalnej Lasów Państwowych lub Głównego Urzędu Statystycznego za pomocą liczb absolutnych, zwanych też nominalnymi lub rzeczywistymi (wyrażonych w cenach bieżących). Liczby te przedstawiane są najczęściej w jednostkach wartościowych. Wielkość obrotu zagranicznego wymienionych grup towarów przedstawiana jest również w jednostkach objętościowych (surowiec drzewny, tarcica), wagowych (celuloza, papier) oraz powierzchniowych (płyty). Rozmiar eksportu i importu mebli charakteryzowany jest natomiast wyłącznie w jednostkach pieniężnych (wartościowych).

Porównywanie poziomu eksportu i importu badanych grup towarowych, wyrażonych w jednostkach absolutnych (objętościowych, powierzchniowych, wagowych i wartościowych) jest bardzo utrudnione (liczby różnego rzędu) lub wręcz niemożliwe (liczby o różnych mianach). Ponadto analiza dynamiki kształtowania się poziomu eksportu i importu tych grup towarowych w dłuższym horyzoncie czasowym zniekształca obraz badanego zjawiska na skutek inflacji. Dotyczy to zwłaszcza obserwacji z początku lat dziewięćdziesiątych. Ocenę zmian w czasie umożliwiają natomiast wskaźniki dynamiki, zwane też indeksami, wyrażone za pomocą liczb względnych (w cenach stałych). Względne (relatywne) wskaźniki dynamiki mogą być obliczane w różny sposób, w zależności od celu i posiadanych danych liczbowych.

Relatywne zmiany wielkości obrotów zagranicznych produktami drewnopochodnymi w kolejnych latach badanego okresu określono przez porównanie wartości eksportu i importu tych produktów w okresie badanym (y_t) do ich poziomu w okresie przyjętym za podstawę porównań (y_0). Zakładając stałą podstawę porównań otrzymuje się tzw. indeksy jednopodstawowe lub bazowe (I_t^b):

$$I_t^b = \frac{y_t}{y_0} \cdot 100 \quad (1)$$

Odnosząc natomiast poziom zjawiska w okresie badanym (y_t) do poziomu w okresie bezpośrednio poprzedzającym (y_{t-1}) otrzymuje się tzw. indeksy łańcuchowe (I_t^c):

$$I_t^c = \frac{y_t}{y_{t-1}} \cdot 100 \quad (2)$$

Podstawową informacją wyjściową do określenia jednopodstawowego indeksu cen (I^b) są indeksy łańcuchowe (I^c) publikowane przez GUS dla poszczególnych okresów t (miesiące, lat). Indeks łańcuchowy dla danego okresu (t) wyraża, o ile procent wzrosła cena przyjętych do kalkulacji dóbr, w tym przypadku towarów i usług konsumpcyjnych, w stosunku do okresu poprzedniego ($t-1$) (wartość w okresie poprzednim = 100). Przyjmując rok 1987 jako bazowy ($I_{87}^b = 100$) wówczas wartości rzeczywiste (nominalne) w kolejnych okresach, wyrażone w cenach bieżących, sprowadza się do przeciętnej ceny stałej (realnej) w tym roku. Kolejne wartości indeksów cenowych jednopodstawowych oblicza się zgodnie z formułą (Makać, Urbanek 1996):

$$I_t^b = \frac{I_{t-1}^b}{100} \cdot I_t^c \quad (3)$$

gdzie:

- I_t^b – indeks cenowy jednopodstawowy z okresu t (roku, kwartału, miesiąca),
- I_{t-1}^b – indeks cenowy jednopodstawowy z okresu poprzedniego $t-1$,
- I_t^c – indeks łańcuchowy z okresu t ,
- t – numer okresu.

Przedstawiona formuła obliczania wartości indeksów cenowych jednopodstawowych (3) posłużyła w pracy do ustalenia wskaźników dynamiki zmian wielkości eksportu i importu produktów drewnopochodnych.

Określenie wskaźników dynamiki zmian wartości eksportu i importu produktów drewnopochodnych (indeksów cenowych jednopodstawowych)

Do obliczeń wskaźników dynamiki zmian wartości eksportu i importu produktów drewnopochodnych (indeksów cenowych jednopodstawowych) posłużyły kwartalne indeksy łańcuchowe cen towarów i usług konsumpcyjnych określone na podstawie publikowanych przez GUS indeksów miesięcznych. Za okres bazowy przyjęto I kwartał 1987 r. Do ustalania wartości eksportu i importu analizowanych grup towarowych w cenach stałych posłużyły indeksy cenowe jednopodstawowe obliczone dla IV kwartału danego roku. Przyjęte w pracy kwartalne indeksy cenowe łańcuchowe I^c oraz określone na ich podstawie indeksy cenowe jednopodstawowe I^b przedstawiono w tabeli.

Przedstawione w tabeli indeksy (wskaźniki) łańcuchowe określone są przez GUS na podstawie obserwacji zmian cen wytypowanych towarów i usług konsumpcyjnych (od 1500 do 1800 w różnych latach), notowanych w 307 rejonach na terenie całego kraju. Najwyższy przyrost (dynamikę) tych cen (pow. 200% w skali kwartału) zanotowano w IV kwartale 1989 r. oraz I kwartale 1990 roku, tj. w okresie hiperinflacji. W pozostałych kwartałach badanego okresu przyrost cen nie przekraczał 30%. Ustalone na podstawie indeksów łańcuchowych indeksy jednopodstawowe wskazują, że ceny wspomnianych towarów i usług konsumpcyjnych w końcu badanego okresu (IV kw. 1996 r.) były ponad 275-krotnie wyższe w porównaniu z cenami na początku tego okresu (I kw. 1987 r.).

Struktura eksportu surowca drzewnego

Eksport drewna iglastego przez Lasy Państwowe w latach 1987-1996 wahał się w bardzo szerokich granicach. Obraz graficzny wielkości eksportu grubizny iglastej ogółem oraz podstawowych sortymentów drewna iglastego z Lasów Państwowych w analizowanym okresie przedstawiono na rycinie 1. W pierwszych latach badanego okresu (1987-1990) eksport drewna iglastego, zwłaszcza papierówki, wykazywał zdecydowanie tendencję spadkową. Eksport grubizny iglastej ogółem w 1990 r. zmniejszył się o 58,10% w stosunku do poziomu z 1987 r., tj. z 743,5 tys. m³ do 311,6 tys. Spowodowane to było nie tylko

TABELA

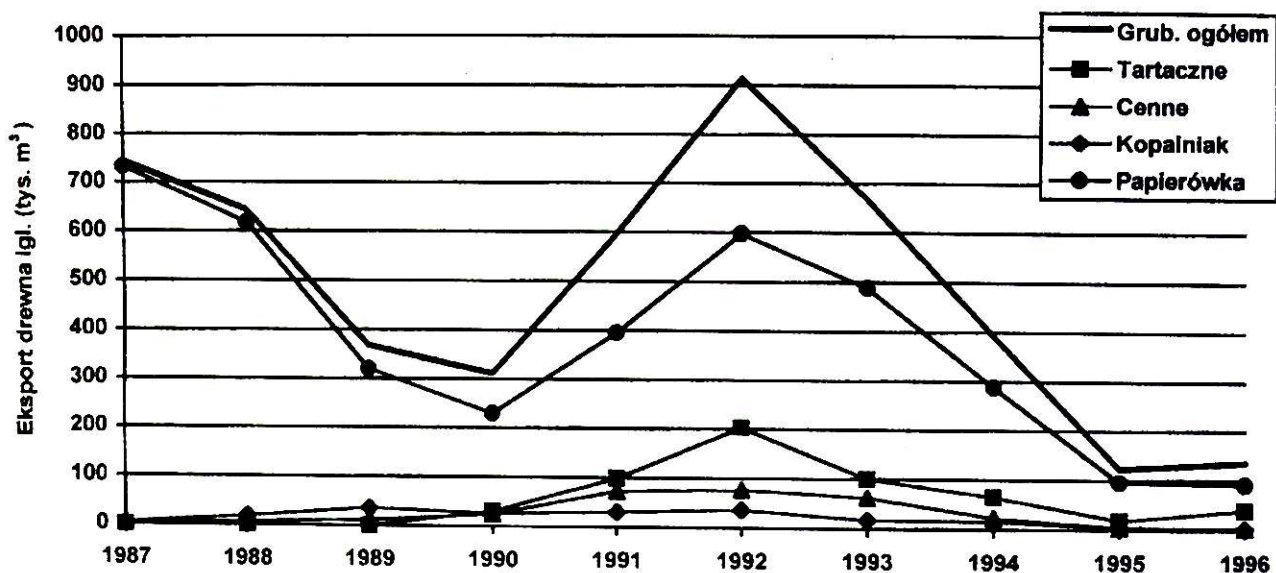
Indeksy cenowe łańcuchowe* I^c (kwartał poprzedni = 100) oraz jednopodstawowe** I^b (1 kwartał 1987 r. = 100) towarów i usług konsumpcyjnych

Rok/kwartał (t)	Indeks		Rok/kwartał (t)	Indeks	
	I^c	I^b		I^c	I^b
1987.1	110,9	100,0	1992.1	112,7	8265,4
1987.2	109,1	109,1	1992.2	109,1	9017,6
1987.3	102,1	111,4	1992.3	107,5	9693,9
1987.4	105,0	117,0	1992.4	109,9	10 653,6
1988.1	111,6	130,6	1993.1	109,4	11 655,0
1988.2	129,3	168,8	1993.2	106,5	12 412,6
1988.3	106,5	179,8	1993.3	105,1	13 045,7
1988.4	110,4	198,5	1993.4	109,2	14 245,9
1989.1	126,7	251,4	1994.1	108,0	15 385,5
1989.2	124,2	312,4	1994.2	106,7	16 416,3
1989.3	164,7	514,4	1994.3	108,4	17 802,9
1989.4	252,3	1297,9	1994.4	106,5	18 951,7
1990.1	234,6	3044,8	1995.1	108,0	20 462,7
1990.2	120,6	3673,3	1995.2	105,6	21 603,9
1990.3	115,7	4249,2	1995.3	101,7	21 973,5
1990.4	119,3	5068,3	1995.4	105,2	23 121,1
1991.1	111,2	5636,0	1996.1	106,7	24 678,1
1991.2	111,7	6295,4	1996.2	105,0	25 903,1
1991.3	106,1	6679,4	1996.3	101,9	26 390,2
1991.4	109,8	7334,0	1996.4	104,3	27 537,2

* Źródło: Biuletyn Statystyczny GUS, lata 1988-1997.

** Źródło: Obliczenia własne.

sytuacją na rynku drzewnym, zwłaszcza wzrastającym zapotrzebowaniem krajowego przemysłu przerobu drewna na tani surowiec drzewny, lecz także złym stanem stosunków gospodarczych (handlowych) z krajami zachodnioeuropejskimi. W następnych latach badanego okresu (1990-1992) zaobserwowano blisko trzykrotny wzrost eksportu grubizny iglastej ogółem do poziomu 914,8 tys. m³. Był to okres największego kryzysu na krajowym rynku drzewnym. Nadmierną podaż drewna w stosunku do małego popytu, na skutek recesji w gospodarce, próbowano wyrównać zwiększonym eksportem surowca drzewnego. Nie było to jednak możliwe ze względu na nadmierną podaż drewna w Europie Zachodniej w wyniku szkód pohuraganowych. Na rynku europejskim znalazło się wówczas, tj. na początku lat dziewięćdziesiątych, dodatkowo ponad 100 mln m³ surowca drzewnego. Spowodowało to m.in. zmniejszenie eksportu drewna z Polski po 1992 r., który osiągnął najniższy poziom w 1995 r., tj. 123,4 tys. m³. Zmniejszenie eksportu surowca drzewnego było również wynikiem wzrostu zapotrzebowania w kraju na drewno na skutek poprawy

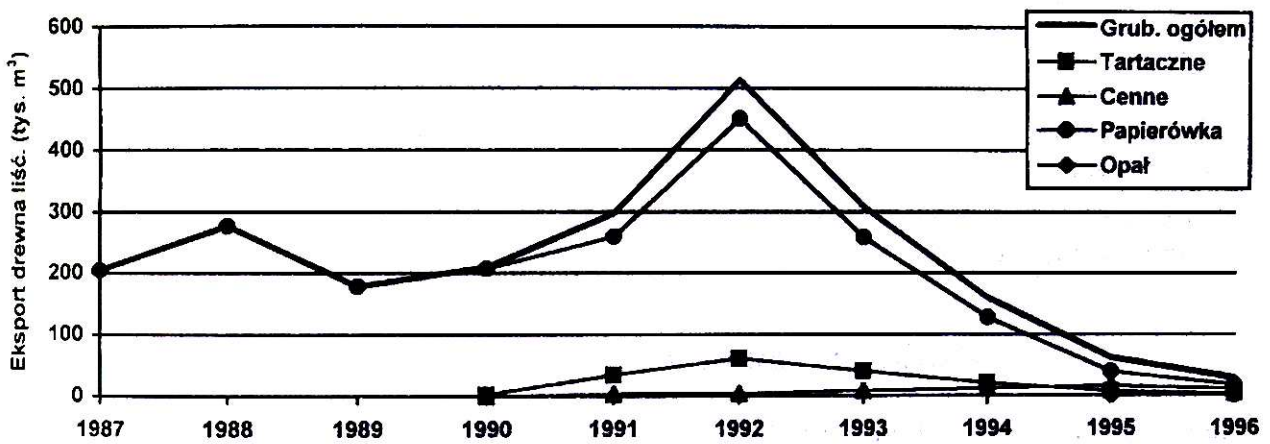
RYC. 1. Wielkość eksportu drewna iglastego z Lasów Państwowych w latach 1987-1996
 Źródło: Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, 1997

koniunktury na rynku wewnętrznym. Największy spadek w stosunku do roku poprzedniego (68,52%) zanotowano w 1995 r. W roku 1996 nastąpił niewielki wzrost eksportu grubizny iglastej ogółem (o 11,02%).

Głównym sortymentem drewna iglastego eksportowanym we wszystkich latach analizowanego okresu była papierówka. W roku 1987 stanowiła ona 98,52% eksportowanego surowca iglastego (732,5 tys. m³). W kolejnych latach zwiększał się udział w eksporcie drewna tartaczno, cennego i kopalniakowego. Drewno tartaczne zaczęło eksportować w znaczących ilościach dopiero w 1990 r.; jego udział w eksporcie grubizny iglastej wyniósł wówczas zaledwie 9,72%. W kolejnych latach wzrósł on do kilkunastu procent (maksymalny udział w 1992 r. wyniósł 22,17%), natomiast w 1996 r. stanowił aż 28,91% wielkości eksportu grubizny iglastej ogółem, głównie na skutek drastycznego zmniejszenia eksportu papierówki iglastej. Wartość eksportu grubizny iglastej w 1996 r., wyrażonej w cenach bieżących, wyniosła 15 613,89 tys. PLN (137,0 tys. m³ x 113,97 PLN/m³).

Na podstawie danych Dyrekcji Generalnej LP można stwierdzić, że struktura eksportu drewna liściastego w latach 1987-1996 kształtowała się podobnie jak drewna iglastego. Różnica wystąpiła jedynie na początku badanego okresu (lata 1987-1990), w którym obserwowano znaczne zmniejszenie eksportu drewna iglastego przy stosunkowo niewielkich zmianach poziomu eksportu drewna liściastego. W następnym okresie (1991-1992) nastąpił wzrost eksportu obydwu rodzajów drewna, a następnie gwałtowny spadek (1993-1995).

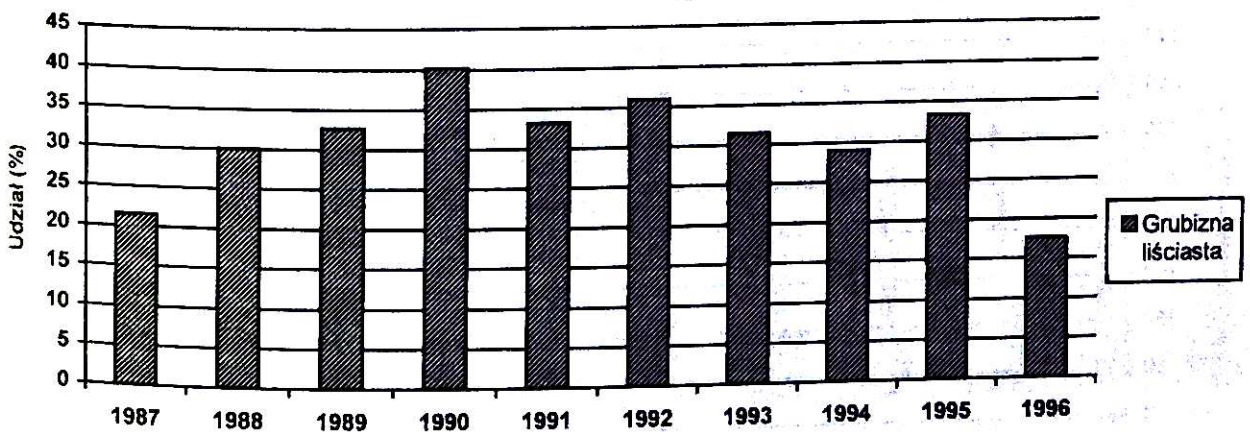
Z analizy danych dotyczących eksportu drewna liściastego wynika, że po wzroście eksportu grubizny liściastej ogółem o 35,40% w 1988 r. w porównaniu z rokiem poprzednim (z 204,5 tys. m³ do 276,9 tys.), nastąpił jego spadek w 1989 r. o 35,39% do poziomu 178,9 tys. m³ (ryc. 2). W latach 1990-1992 obserwowano zwiększenie eksportu tej grupy towarowej. Wzrost eksportu grubizny liściastej ogółem w 1992 r. w porównaniu do 1989 r. wyniósł 287,42%. Od tego roku wielkość eksportu drewna liściastego systematycznie malała.

RYC. 2. Wielkość eksportu drewna liściastego z Lasów Państwowych w latach 1987-1996
 Źródło: Dyrekcja Generalna Lasów Państwowych, 1997

Tempo spadku w kolejnych latach wynosiło od 40,30% w 1993 r. aż do 61,51% w 1995 r. W roku 1996 wielkość eksportu grubizny liściastej była ponad 17-krotnie mniejsza niż w 1992 r.

Analiza struktury sortymentowej eksportowanego drewna liściastego wskazuje, że w latach 1987-1989 Lasy Państwowe sprzedawały za granicą wyłącznie papierówkę liściastą. W roku 1990 wyeksportowano również nieznaczne ilości drewna liściastego tartaczno i cennego. Udział drewna tartaczno w eksporcie w latach 1992-1995 wynosił kilkanaście procent (od 10,51% w 1995 r. do 13,19% w 1993 r.). Wzrósł natomiast eksport drewna cennego od poniżej 1% w 1992 r. do 36,18% w 1996 r. Niewielki procent (zaledwie 0,0001% w 1995 r. i 0,0003% w 1996 r.) stanowił eksport drewna opałowego. Według danych Dyrekcji Generalnej LP wartość eksportu grubizny liściastej w roku 1996, wyrażonej w cenach bieżących, wyniosła 3003,25 tys. PLN ($29,3 \text{ tys. m}^3 \times 102,50 \text{ PLN/m}^3$).

RYC. 3. Udział eksportu drewna liściastego w eksporcie drewna ogółem w latach 1987-1996
 Źródło: Obliczenia własne

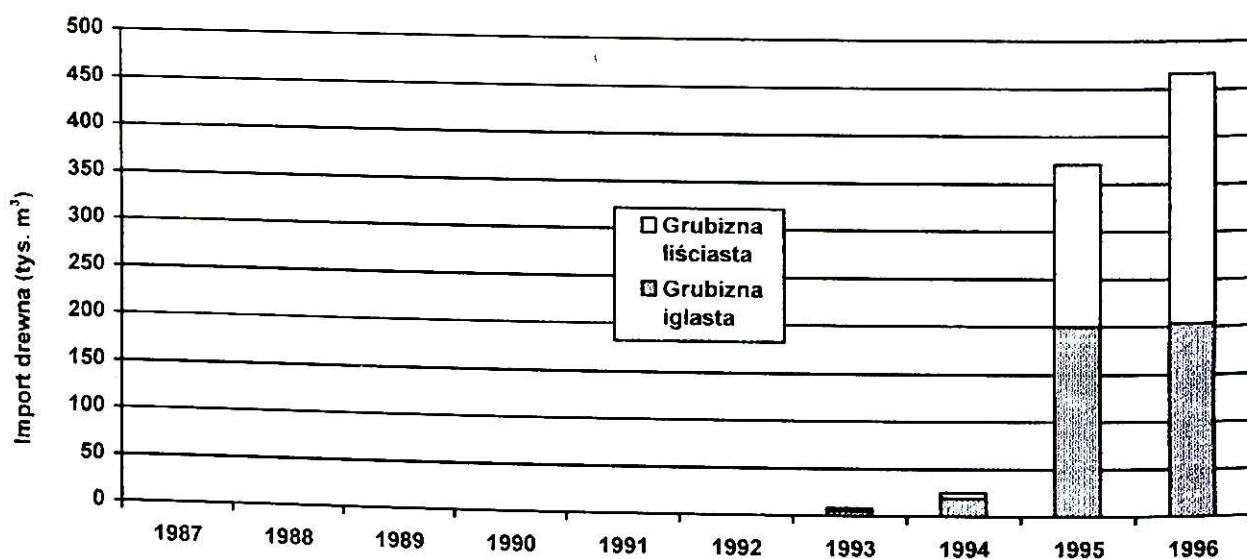
Procentowy udział eksportu grubizny liściastej w eksporcie drewna ogółem przedstawia rycina 3, z której wynika, że eksport drewna liściastego stanowił zdecydowanie mniejszą część całkowitej ilości eksportowanego drewna. W roku 1987 sprzedano z Lasów Państwowych za granicę 3,6 razy więcej drewna iglastego niż liściastego. Następnie udział ten mieścił się w granicach od 29,02% do 40,26 i spadł ponownie w 1996 r. do 17,62%. Łączna wartość eksportu surowca drzewnego (grubizny iglastej i liściastej) z Lasów Państwowych w 1996 r. wyniosła 18 617,14 tys. PLN (15 613,89 tys. + 3003,25 tys.).

Struktura importu surowca drzewnego

Analiza wielkości i wartości importu drewna okrągłego dostarcza ważnych informacji o kształtowaniu się rynku drzewnego w naszym kraju. Import surowca drzewnego zwiększa jego podaż na polskim rynku. Jest zatem ważnym czynnikiem konkurencyjnym dla krajowych producentów surowca drzewnego (głównie Lasów Państwowych).

Wzrost udziału importowanego surowca drzewnego w jego podaży na rynku krajowym jest znaczącym sygnałem o zmianach relacji cenowych tego towaru na rynku krajowym i zagranicznym. Informacja taka jest zatem pomocna przy podejmowaniu decyzji cenowych podczas negocjacji z odbiorcami surowca drzewnego. Duże znaczenie praktyczne mają również dane dotyczące dynamiki zmian wielkości i wartości importowanego drewna.

Wielkość importu surowca drzewnego oraz udział drewna iglastego i liściastego w latach 1987-1996 przedstawiono na rycinie 4. Wynika z niego, że do 1992 r. nie importowano surowca drzewnego, z wyjątkiem nieznacznych ilości drewna gatunków egzotycznych. W latach 1993-1996 następował systematyczny wzrost wielkości importu drewna okrągłego: z 8 tys. m³ grubizny ogółem w 1993 r. do 468 tys. w 1996 r., w tym 203,9 tys. grubizny iglastej oraz 263,9 tys. – liściastej. Wzrost ten nastąpił zwłaszcza w 1995 i 1996 r. głównie na skutek znacznego podniesienia w tym okresie cen surowca drzewnego na rynku

RYC. 4. Wielkość importu surowca drzewnego do Polski w latach 1987-1996
Źródło: Centrum Informatyki Handlu Zagranicznego, 1997

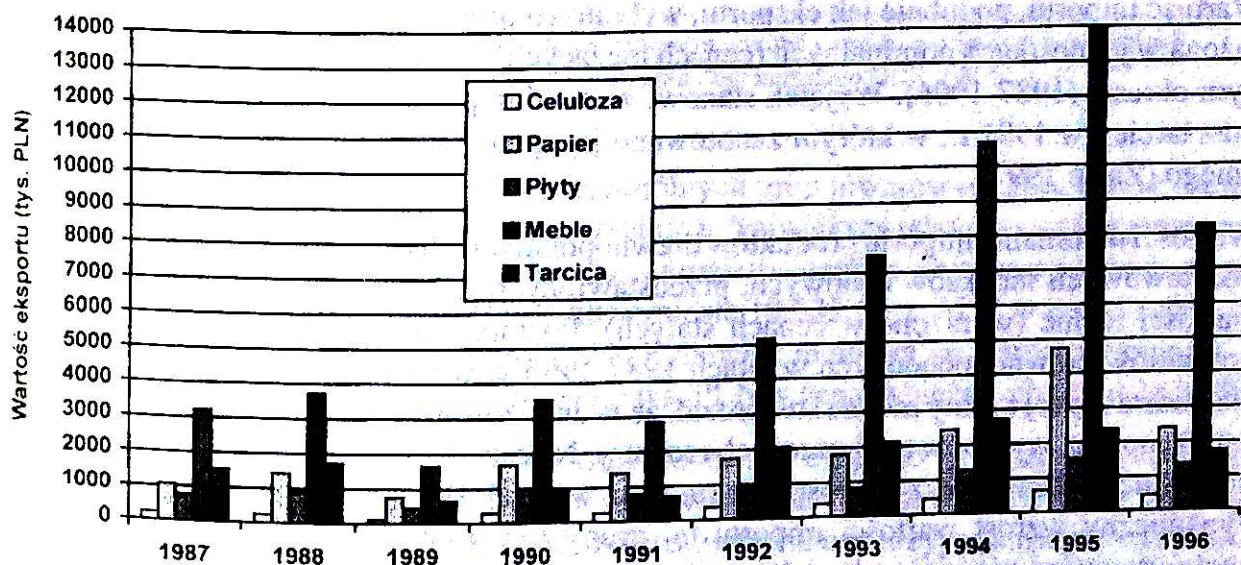
krajowym. Wartość importu grubizny ogółem w 1996 r. wyniosła 54 160 tys. PLN, w tym grubizny iglastej – 27 744 tys. oraz liściastej – 26 416 tys.

Wraz ze zwiększającym się importem drewna okrągłego w latach 1993-1996 (ryc. 4) zmniejszała się wielkość eksportu grubizny ogółem z 976 tys. m³ do 166 tys. (ryc. 1 i 2). Do 1994 r. bilans obrotów drewnem z zagranicą był dodatni. Jednak już w 1995 r. eksport surowca drzewnego był większy od importu o 138 tys. m³. Ujemne saldo obrotów zagranicznych drewnem powiększyło się w 1996 r. do 301 tys. m³ grubizny ogółem, to jest 35 542,86 tys. PLN. Polska stała się więc importerem netto surowca drzewnego. Znaczenie tego faktu dla gospodarki narodowej wymaga odrębnej analizy.

Struktura eksportu produktów drewnopochodnych

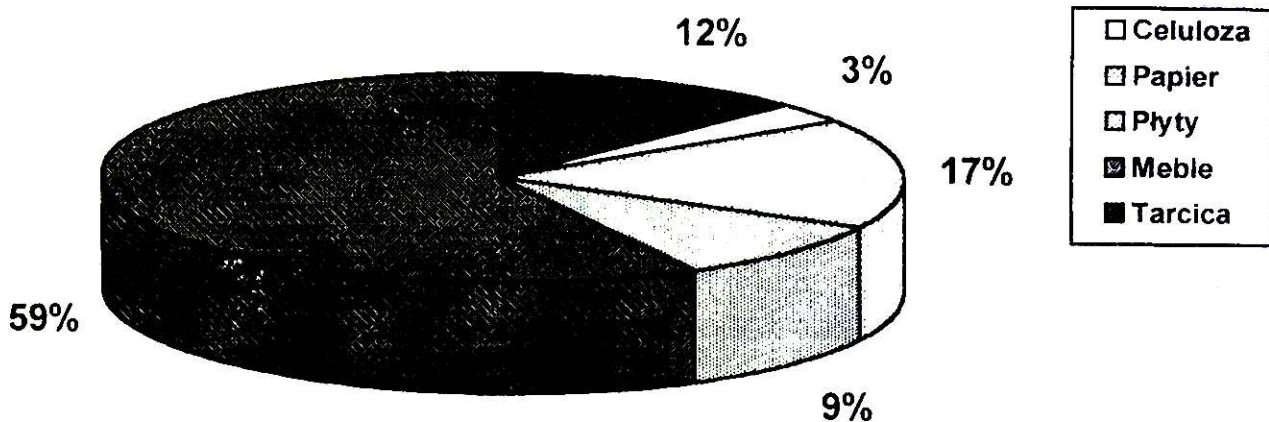
Wartości eksportu wyrobów drewnopochodnych w jednostkach (cenach) nominalnych przedstawiono w opracowaniu Instytutu Badawczego Leśnictwa (Zajac 1997). Na podstawie zawartych w nim danych można stwierdzić, że wartość eksportu wszystkich grup towarowych, wyrażona w jednostkach nominalnych (cenach bieżących), systematycznie rosła w okresie 1987-1996. Wnioskowanie odnośnie do poziomu oraz struktury eksportu badanych grup towarowych (produktów) na podstawie tych danych jest jednak znacznie utrudnione lub wręcz niemożliwe, ze względu na wpływ inflacji. Konieczne było zatem określenie wartości eksportu tych produktów w jednostkach realnych (cenach stałych).

Wartość eksportu wyrobów drewnopochodnych w latach 1987-1996, wyrażoną w cenach stałych, zobrazowano na rycinie 5. Na jej podstawie można stwierdzić, że w 1989 r. nastąpiło załamanie się eksportu wszystkich analizowanych grup towarów drewnopochodnych. W roku następnym zaobserwowano natomiast ponad dwukrotny wzrost eksportu, po czym nastąpił kolejny spadek eksportu o 10-30% w stosunku do roku poprzedniego. Od

RYC. 5. Struktura wartości eksportu produktów drewnopochodnych w latach 1987-1996 w cenach stałych (I kwartał 1987 = 100)

Źródło: Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego GUS, lata 1987-1996

RYC. 6. Struktura procentowego udziału wartości eksportu wyrobów drewnopochodnych w 1996 r.
 Źródło: Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego GUS, 1977

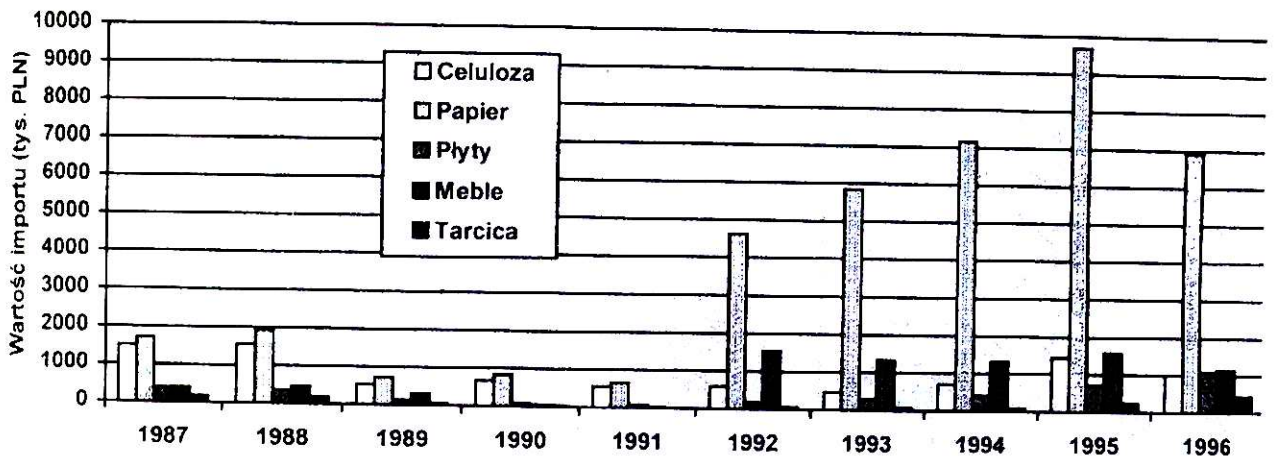
roku 1992 notowano systematyczny wzrost wartości eksportu poszczególnych grup towarów drewnopochodnych. Jedynie wartość eksportu płyt drewnopochodnych w 1993 r. zmniejszyła się w stosunku do poprzedniego roku.

Największy udział w wartości eksportu wśród analizowanych grup towarowych miały meble, najmniejszy zaś – celuloza. Ogólna wartość eksportu wyrobów drewnopochodnych w 1996 r. wyniosła 14 159,4 tys. PLN w cenach stałych (3 899 134,6 tys. PLN w cenach nominalnych). Strukturę udziału wartości eksportu wyrobów drewnopochodnych w roku 1996 przedstawia rycina 6.

Struktura importu produktów drewnopochodnych

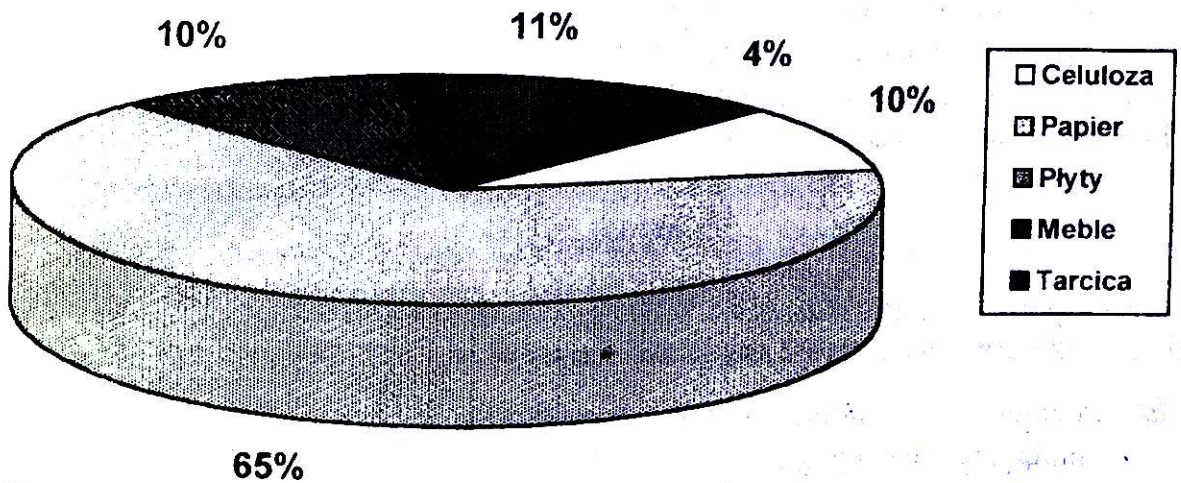
Wartość importu, podobnie jak eksportu, wybranych produktów drewnopochodnych, wyrażona w jednostkach nominalnych (cenach bieżących), systematycznie wzrastała w badanym okresie (1987-1996). Wyjątek stanowi wartość importu mebli w latach 1990 i 1991 oraz tarcicy w 1991 r., w którym zanotowano jej spadek w porównaniu do roku poprzedniego (Zając 1997).

Wartości nominalne importu produktów drewnopochodnych przeliczono za pomocą jednopodstawowych indeksów cenowych, przedstawionych w tabeli. Uzyskano w ten sposób wartości realne (wyrażone w cenach stałych). Poziom oraz strukturę wartości importu produktów drewnopochodnych w latach 1987-1996 w cenach stałych obrazuje rycina 7. Na podstawie tej ryciny można stwierdzić, że w analizowanym okresie najwięcej importowano papieru, wyrobów papierniczych i tektury. Najniższy poziom importu tych wyrobów notowano w okresie kryzysu gospodarczego, tj. w latach 1989-1991. Od roku 1992 nastąpił dynamiczny wzrost wartości importu tej grupy towarowej. Podobne zjawisko (trend) zaobserwowano również w kształtowaniu się wartości importu pozostałych grup towarowych. Szybki wzrost importu wyrobów drewnopochodnych zwiększa ich podaż na rynku wewnętrznym, tym samym przyczynia się do zmniejszenia popytu na krajowy surowiec drzewny.

RYC. 7. Struktura wartości importu produktów drewnopochodnych w latach 1987-1996 w cenach stałych (I kwartał 1987 = 100)

Źródło: Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego GUS, 1977

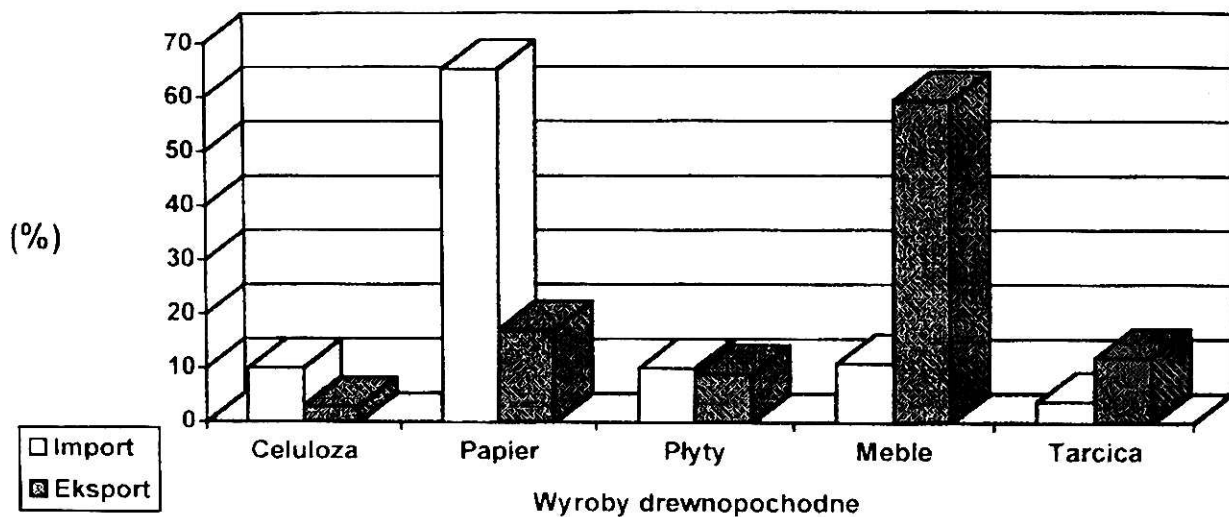

RYC. 8. Struktura procentowego udziału wartości importu wyrobów drewnopochodnych w 1996 roku

Źródło: Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego GUS, 1997

Procentowy udział wartości importu poszczególnych grup towarowych produktów drewnopochodnych w 1996 r. przedstawiono na rycinie 8. Największy udział w wartości importu w analizowanym roku ma papier, natomiast najmniejszy – tarcica. Ogólna wartość importu wyrobów drewnopochodnych w 1996 roku wyniosła 10 635,5 tys. PLN w cenach stałych (2 920 482,1 tys. PLN w cenach bieżących). Była więc mniejsza od wartości eksportu o 3523,9 tys. PLN w cenach stałych (978 645,5 tys. PLN w cenach bieżących), tj. o 24,89%.

Porównanie procentowego udziału wartości importu i eksportu poszczególnych grup towarów drewnopochodnych w 1996 r. przedstawiono na rycinie 9. Największą różnicę między wartością importu i eksportu w tym roku odnotowano w przypadku papieru i mebli. Wartość eksportu papieru, w wysokości 656 304,8 tys. PLN (w cenach bieżących), stanowiła zaledwie 34,44% wartości importu tej grupy towarowej. Odmienne niż w obrocie papierem ukształtowała się natomiast sytuacja w eksporcie i imporcie mebli. Wartość eksportu mebli w 1996 r. wyniosła 2 271 929,5 tys. PLN (w cenach bieżących) i była ponad siedmiokrotnie

RYC. 9. Struktura procentowego udziału wartości eksportu i importu produktów drewnopochodnych w 1996 r.
Źródło: Obliczenia własne

większa od wartości importu. Przewaga wartości eksportu mebli oraz tarcicy nad ich importem sprawia, że ogólny bilans handlu zagranicznego produktów drewnopochodnych był dodatni. Wartość eksportu tych produktów przekraczała wartość importu o 978 652,5 tys. PLN (w cenach bieżących), tj. o 33,51%.

Wnioski

Analiza eksportu i importu surowca drzewnego i produktów drewnopochodnych w Polsce w latach 1987-1996 pozwala sformułować następujące wnioski.

- Poziom oraz struktura obrotów surowcem drzewnym i produktami drewnopochodnymi zależały głównie od sytuacji politycznej i gospodarczej kraju. W końcowym okresie funkcjonowania gospodarki centralnie planowanej (1987-1989) oraz na początku jej reformowania (1990-1991) następował systematyczny spadek eksportu surowca drzewnego, przy jednocześnie niskich obrotach produktami drewnopochodnymi. Stopniowa stabilizacja gospodarcza kraju wraz z pogłębianiem rozwoju mechanizmów rynkowych oraz poprawą koniunktury na rynku drzewnym w latach 1992-1995 przyczyniła się przede wszystkim do systematycznego zwiększania wartości obrotów zagranicznych tymi produktami i zmniejszania wielkości eksportu surowca drzewnego.
- Znaczne wahania wielkości eksportu surowca drzewnego i produktów drewnopochodnych w badanym okresie (1987-1996) świadczą o zmieniającej się koniunkturze na europejskim i krajowym rynku drzewnym oraz potrzebie stabilnej polityki proeksportowej odnośnie tych towarów. Dotyczy to zwłaszcza ilości i struktury sortymentowej eksportowanego surowca drzewnego. Na szczególną uwagę zasługuje ujemna wartość obrotów surowcem drzewnym w latach 1995 oraz 1996, pogłębiająca i tak już znaczny deficyt w handlu zagranicznym kraju.
- Dynamiczny wzrost importu surowca drzewnego w latach 1994-1996 wynika z dobrej koniunktury gospodarczej w kraju oraz zwiększonego popytu wewnętrzne-

go na produkty drewnopochodne. Zwiększenie wielkości importu surowca drzewnego do Polski jest spowodowane także konkurencyjnymi, w stosunku do krajowych, cenami drewna w państwach sąsiednich.

- Bilans obrotów produktami drewnopochodnymi był dodatni w całym analizowanym okresie. Największy udział w eksporcie tych towarów miały meble (59% wartości eksportu w 1996 r.). Najważniejszą natomiast pozycję w imporcie produktów drewnopochodnych stanowiła celuloza (65% w 1996 r.).
- Zmniejszenie wartości obrotów zagranicznych, a zwłaszcza eksportu, produktami drewnopochodnymi w 1996 roku wynika m.in. ze zwiększonego popytu wewnętrznego na te towary. Poznanie wszystkich przyczyn spadku obrotów produktami drewnopochodnymi wymaga dodatkowych badań.

Literatura

1. Makać W., Urbanek-Krzysztofiak D. 1996: Metody opisu statystycznego. Wydawnictwo Uniwersytetu Gdańskiego, Gdańsk. s. 253.
2. Biuletyn Statystyczny GUS, lata 1987-1996. Warszawa.
3. Rocznik Statystyczny GUS, lata 1987-1996. Warszawa.
4. Rocznik Statystyczny Handlu Zagranicznego GUS, lata 1987-1993. Warszawa.
5. Zarządzenie Prezesa Głównego Urzędu Ceł z dnia 23 września 1997 r. w sprawie deklaracji skróconych i zgłoszeń celnych (MP nr 72 z 1997 r.).
6. Zając S. 1997. Badanie zmian strukturalnych rynku drzewnego. Dokumentacja IBL, Warszawa.

*Z Zakładu Ekonomiki i Polityki Leśnej
Instytutu Badawczego Leśnictwa
w Warszawie*

Summary

An analysis of export and import of wood and wood-based products in Poland in 1987-1996

The report presents an analysis of structural changes in export and import of raw wood and wood-based products in Poland in 1987-1996. In the commodity group containing raw wood there softwood and hardwood were taken into account (in which sawmill timber, precious wood, pitprops, paperwood and fuelwood, while in wood-based wood- pulp, paper, furniture, sawnwood and wood-based panels. The reports gives also a method for calculating one base (basic) indices, making possible comparison in changes of the level of market courses under study during high inflation periods.

The analysis of export and import of raw wood showed a considerable diversity of the level and structure of traffic with this commodity in foreign trade in the period under study. Since

1992 the level of raw wood export decreased systematically and its import increased at the same time. In 1996 the import of raw wood exceeded export by 301 thous. m³, i.e. by 35542,9 thous. PLN (in current prices).

The balance of foreign trade with wood-based products was positive in the years 1987–1996. During the raw wood export drop, an increase of sales level in wood-based products was observed. Since 1992 the value of the traffic with wood-based in the foreign trade was increasing from year to year, save 1996. Furniture had the greatest share in the total export value in that year (59%), while paper – in the import (65%). The value of the export of wood-based products in 1996 exceeded that the import by 978 652,5 thous. PLN (in current prices).

The value of raw wood export and import in the period under study was lesser by from several dozen (import) to over two hundred times (export) than the value of the traffic of wood-based products. The balance of the traffic in the foreign trade of raw wood and wood-based products in 1996 was positive and amounted to 943 109,6 thous. PLN (in current prices).